

İFLÂSIN MÜFLİSİN MAL VE ALACAKLARINA TESİRİ

Doçent Dr. Necmeddin M. Berkın

İflâsın hukukî neticeleri alacaklılar arasında eşitliği ve basit, seri, masrafsız tasfiyeyi sağlamak maksadile tayin olunmuştur. İcra ve İflâs Kanunu gibi Medenî Kanun ve Ticaret Kanunu da iflâsın bazı neticelerini tayin etmiştir. Meselâ hesabı carî ve sigorta mukavelelerini feshedeceği (bz. Tic. K. m. 792, 972); ticarî beyde bayie mebiî teslimden imtina hakkı verdiği (bz. Tic. K. m. 702); hasılat icarını ve aile şirketini sukut ettirdiği (bz. Borçl. K. m. 290, Med. K. m. 330 f. 4) kabul edilmiştir.

İflâs açılınca müflisin' haczi kabil malları bir masa, birlik teşkil eder¹. İflâsın kapanmasına kadar *müflisin uhdesine geçen mallar* masaya girer (bz. İc. İf. K. m. 184). İsviçre hukukunda olduğu gibi müflisin çalışarak iktisap ettiği alelâde mal ve kazançları masaya girmez. Girseydi, iflâs açıldıktan sonra kimse müflise kredi vermezdi².

a) İflâs açıldığı zamanda ihtiyaten haczedilmiş ve henüz paraya çevrilmemiş mallar masaya girer. Kezalik iflâs açılmadan evvel paraya çevrilerek alacaklılar arasında paylaştırılmayan veya alacaklılar adına icra veznesine yatırılmayan malların satış bedeli masaya intikal eder (bz. İc. İf. K. m. 186).

b) Satıcı fesih ve geri almak hakkını açıkça muhafaza etmiş ve bedelini henüz almamış olsa bile iflâstan evvel satılıp teslim olunan

1) İflâs yolunda açılan takipte tekml alacaklılar alacaklarını birlikte alırlar. İflâsın bu hususiyeti itibarile Alman hukukunda iflâs karşılığı olarak *Konkurs* terimi kullanılmıştır. Konkurs, alacaklıların borçludaki alacaklarını tahsil edebilmek gayesiyle birleşmelerini, alacaklıların ve alacakların tecemmüünü ifade eder.

2) İsviçre İcra ve İflâs Kanunu fransızca ve almanca metinlerinde kanunumuzdaki «müflisin uhdesine geçen mallar» mukabilinde *les biens qui échoient — Vermögen, das dem Gemeinschuldner anfaellt* terimleri kullanılmıştır. İsviçre hukukunda bu terimler müflisin, mirasa, ikramiyeye, teberrüa nail olması gibi tesadüfen iktisap ettiği mallara da delâlet etmektedir. Bz. Jaeger Art. 197.

mallar müşterinin masasına intikal eder (bz. İc. İf. K. m. 199). Satıcı masadan ancak mal bedelini isteyebilir; *istisnaen* mal bedelinin ödenmesi şartile mülkiyetini muhafaza ettiği (bz. Med. K. m. 688); ve satıp gönderdiği halde iflâstan evvel müflisin eline geçmeyen malları masa bedelini ödemedikçe geri alabilir³ (bz. İc. İf. K. m. 190; Tic. K. m. 702).

c) Müflisin ecnebi memleketteki malları da masaya girer. Türk kanunu iflâsta *Umumilik - Universalité* prensibini kabul etmiştir (bz. İc. İf. K. m. 184), fakat bu prensibi kabul etmeyen devlet kanunlarını takyit edemeyeceğinden, Türkiyede iflâs eden borçlunun yabancı memleketlerde de iflâs ettirilmesi kabildir. Bu halde yabancı masalara iştirak eden alacaklılara Türkiyedeki masaya iştirak hakkı tanınmaz. Aksi takdirde bazı alacaklılara alacaklarını mükerreren alabilmek imkânı tanınmış olmakla iflâsta eşitlik ve adalet bozulur⁴.

d) Rehin mallar da masaya girer. Kanun rehin alacaklılarının rüçhan haklarını mahfuz tuttuğundan, iflâs idaresi rehni *en yakın ve münasip zamanda* paraya çevirip muhafaza ve satış masraflarını çıkardıktan sonra bedelini alacaklıya verir. Rehin münasip zamanda satılmayarak fuzulen çoğaltılmış olan muhafaza masrafları rehin bedelinden tenzil edilemez. Aksi takdirde tetkik merciine şikâyet olunabilir. Rehnin kıymeti temin ettiği alacağa yetmediği borsa rayicine nazaran anlaşılır ve rehin alacaklısı rehnin satılmasını istemezse rehin masadan muvakkaten çıkarılır (bz. İc. İf. K. m. 185).

Rehin elinde bulunan alacaklı rehni tevdi etmedikçe alacağını masaya kaydettiremez. Bilâkis iflâs açıldıktan sonra masaya giren rehnin temin edemediği alacak masaya kaydolunur⁵.

3) Malların nakliyeciyeye teslimi veya gümrük antreposuna tevdi müflise teslim sayılmaz. Bz. Yargıtay Ticaret Dairesinin 17.12.1937 tarihli kararı Güler, İcra ve İflâs Kanunu, shf. 137.

Hocamız Ord. Prof. M. R. Belgesay'a göre, «bu içtihat doğrudan doğruya müşteri namına yapılan tevdieler hakkında tatbik edilemez, çünkü, bu halde asil zilyetlik derhal müşteriye intikal eder.». Bz. İflâs No. 70

4) Umumilik prensibini isteyenler malların *Lex Fori*'ye tebaan iflâsın açıldığı yer masasına kaydını tavsiye ederler. Buna mukabil malların *Lex Loc*'ye tebaan mahalli kanunlara tâbi tutulmasını isteyenler vardır.

Alman İflâs Kanunu Almanyada şubesi bulunan tüccarların yalnız Almanyada iflâsını kabul etmiştir. Alman Yargıtayının noktaî nazarı için bakınız makalemiz *Pratik Hukuk Mecmuası*, Haziran 1949.

5) Rehinli alacaklıların rüçhan hakkı, hak sahibine rehin bedeli üzerinden

İflâs açıldıktan sonra müflis masaya giren mallarında tasarruf ehliyetini kaybeder (bz. İc. İf. K. m. 191). Kanun, müflisin masaya giren mallarında tasarrufunu *alacaklılara karşı* hükümsüz addettiğinden, bizzat müflis ve onunla muamele yapmış olanlar tasarrufun hükümsüzlüğünü dermeyan edemezler.

a) İflâs açıldıktan sonra müflisin borçlarını ödemesi *alacaklılara karşı* hükümsüzdür. Kanun *istisnaen*, iflâs kararından evvel borçlu tarafından imza edilmiş emre muharrer senet veya üzerine keşide olunmuş poliçelerin iflâs ilân edilmeden evvel müflis tarafından vadesinde ödenmesi halinde, bu ödemenin iflâstan haberi olmayan ve reddi halinde üçüncü şahsa rücu hakkını kullanabilecek olan hâminden geri alınmayacağı kabul etmiştir (bz. İc. İf. K. m. 191).

Bu istisnai hükümden maksat ticarî senetlerin tedavül kabiliyetini güçleştirmemektir.

b) İflâs açıldıktan sonra müflise yapılan ödemeler ancak masaya giren kıymeti nispetinde muteberdir. Kanun *istisnaen* iflâsın ilânından evvel iflâstan haberdar olmayan hüsnüniyet sahibi borçluların ödemelerini muteber tutmuştur⁶ (bz. İc. İf. K. m. 192).

İflâsın ilânından evvel irsaliye mektubu, konşimento veya tahmiliye senedi ile hüsnüniyet sahibi üçüncü şahsa satılmış veya rehnedilmiş olan mallar geri alınmaz (bz. İc. İf. K. m. 190 fıkra 2). Kanun bu hükümle kredi ve ticarî itibarı himaye etmek istemiştir.

c) İflâs açıldıktan sonra müflis alacaklarında da tasarruf edemez. Meselâ alacaklarını hibe veya temlik edemez. *İstisnaen* müflis masaya girmediği için manevî tazminat gibi sırf şahsına bağlı haklarında tasarruf edebilir; manevî sebeplerle bir mirası reddedebilir.

Medenî Kanununun 557 nci maddesi hükmü mahfuzdur.

d) İflâs açıldıktan sonra müflis taahhütlerini eda edemediği gibi üçüncü şahısların müflise olan taahhütleri de masaya intikal eder.

tercihen istifayı hak salâhiyeti *Vorzug - Préférence* bahsettiğinden, rehinle temin olunmuş borcun alacaklısı velev iflâstan sonra hakkını tercihen alır. Türk hukukunda olduğu gibi Fransız hukukunda da rehinli alacaklıların hakları mahfuz tutulmuştur. Alman İflâs Kanunu rehinli alacaklıları iflâsın tesir sahası (Wirkungskreis) haricinde bırakmıştır. Bz. Art. 47 ff.; Makalemiz İleri Hukuk Dergisi, Sayı 32.

6) Alman İflâs Kanununun ilân edilmiş olsa bile iflâsı bilmeden müflise borcunu ödeyen borçlunun borcundan kurtulabileceğini kabul eden 8 inci maddesi hükmü hakkaniyete uygundur. Bz. Harburger, Konkursordnung, shf. 34.

Masayı temsil eden iflâs idaresi müflise gönderilen ticarî mektupları açar, taahhüt senetlerini kabul eder; şahsî mektuplarını müflise iade eder, müflisin sırlarını ifşa ederse ceza görür (bz. Ceza K. m. 195).

İflâs açıldıktan sonra müflisin dâvacı, dâvalı olduğu *hukuk dâvaları* ikinci alacaklılar toplantısından 10 gün geçinceye kadar durur⁷ (bz. İc. İf. K. m. 194). *İstisnaen*, iflâs;

a) Müstacel dâvalara⁸; b) tazminatsız ceza dâvalarına; c) şeref ve haysiyete tecavüzden ve cismanî zararlarından doğan tazminat dâvalarına; d) evlenme, nafaka gibi ahvali şahsiye dâvalarına tesir etmez. Çünkü, müflisin şahsî halleri patrimoniyasına dahil değildir.

Dâva durduğu müddetçe müruru zaman ve hakkı düşüren müddetler tatil olur (bz. Borçl. K. m. 132).

İflâs idaresinin takip etmediği, takip hakkını talip olan alacaklıya devretmediği veya devrettiği alacaklının takip etmediği dâvaları müflis takip edebilir. Bu halde dâvayı kazanırsa menafii masaya intikal etmez, müflise kalır.

İflâs idaresinin takip ettiği dâvanın masrafları imtiyazlıdır, yani alacaklıların alacaklarına tercihen tesviye olunur.

İflâs açıldıktan sonra müflis aleyhine daha evvel başlamış olan takipler, icraî, ihtiyatî hacizler düşer. İflâsın tasfiyesi müddetince müflis takip olunamaz (bz. İc. İf. K. m. 193). Münferit takiplere cevaz verilseydi, masraflar artacak, alacaklılar arasındaki eşitlik de bozulacaktı.

İstisnaen, iflâs, mevzuu alacak olmayan takipleri düşürmez. Meselâ müflisin elinde bulunan mal üzerindeki mülkiyetini mahkeme kararında tespit ettiren kimse bu kararı iflâstan sonra icra ettirebilir; hapis hakkı kullanılabilir.

Defter Tanzimi. İflâs kararı tebliğ olunan iflâs memuru haczi kabil olan olmayan, münazaalı münazaasız, istihkak iddia edilen edilmeyen tekml malların defterini tutar ve kıymetlerini takdir ederek müflisin mevcudunu tespit eder; mıntıkası haricindeki malların tespit ve muhafazası için mahallî iflâs dairesini istinabe eder (bz. İc. İf. K. m. 208).

Müflis defter tutulurken mallarını iflâs memurunun emrine hazır bulundurmağa mecburdur; müflis bulunamazsa bu mecburiyet onunla

7) *Hukuk Dâvaları* müflisin masaya giren mal ve alacakları üzerindeki dâvalardır.

8) *Müstacel Dâvalar* talikten sonra alınacak hükmün faldesi olmayan dâvalardır. Meselâ müflisin üçüncü şahıs elinde tasarruf edilmek üzere bulunan mal üzerindeki mülkiyetini derhal tespit ettirebilmek için açtığı dâva talik olunamaz.

birlikte yaşayan reşit kimselere düşer. Kanunî müeyyideleri hatırlatıldığı halde hazır bulunmayanlar cezalandırılırlar (bz. İc. İf. K. m. 209, 337, 310 f. 7); icabında zabıta kuvvetile getirtilebilirler (bz. İc. İf. K. m. 216).

İflâs memuru malların muhafazası için gerekli tedbirleri alır; faydası varsa müflisin ticarethane, imalâthane gibi yerlerini ilk alacaklılar toplantısına kadar kontrolü altında işletebilir; haczolunamayan mallarını müflise bırakır (bz. İc. İf. K. m. 210, 211).

İflâs memuru iflâsı bir veya birkaç gazetede ilân eder. İlânda;

- a) Müflisin hüviyeti, ikametgâhı;
- b) İflâsın açıldığı tarih;

c) Alacaklılara ve istihkak iddia edenlere alacak ve istihkak iddialarını delillerile birlikte bildirmeleri için *ilân tarihinden 1 ay* mehil verildiği⁹;

d) Müflise borçlu olanlarla elinde müflise ait mal veya rehin bulunanların *ilâna ittilâ tarihinden 1 ay* içinde¹⁰ iflâs dairesine bildirmeleri, aksi takdirde cezalandırılacakları (bz. İc. İf. K. m. 336) ve rüçhan hakkından mahrum kalacakları¹¹;

e) İlân tarihinden *10 gün* içinde alacaklılarla müşterek borçlu ve kefillerin toplantıya çağrıldığı, bildirilir (bz. İc. İf. K. m. 219).

İflâs idaresi istihkak iddiasını kabul ederek bu iddianın taallük ettiği mal üzerindeki hakkı takip etmediğinde isteyen alacaklı bu hakkı takip edebilir. Dâvanın takibini hiç bir alacaklı üzerine almazsa mal istihkak iddia eden şahsa teslim olunur.

İflâs idaresi istihkak iddiasını reddederse iflâsa karar veren mahkemede istihkak dâvası açmak için *7 gün* müddet tayin ettiğini dâvacıya tebliğ eder. Bu müddet içinde dâva açılmazsa iddiadan vazgeçilmiş sayılır.

9) Uzak yerde ve yabancı memlekette oturanlar için müddet uzatılabilir.

10) Mehle riayetsizliğin suç teşkil ettiği hallerde bir aylık müddetin başlangıcı suçlu lehine olan 336 ncı maddeye göre tayin olunur. Bu itibarla iflâsı duymadığı için, meselâ elinde bulunan müflise ait bir malı bildirmeyen kimse cezalandırılmaz. Kezallık makbul mazeret de 336 ncı maddede yazılı cezanın tayinine manidir.

11) Mallar buldukları yer kanununa tâbi olduklarından, rehin alacaklısı Türkiyedeki iflâs masasına bildirmediği rehin üzerindeki rüçhan hakkını mahalli kanuna tevfiқан muhafaza edebilir. İsviçre Federal Mahkemesi, Jaeger ve değerli Hocamız Ord. Prof. M. R. Belgesay da aynı kanaattedir. Bz. İflâs shf. 66.

Mahkeme masanın muhtemel zararlarına karşı dâvacıdan teminat isteyebilir (bz. İc. İf. K. m. 228).

İflâs idaresi iflâsın ilânından *1 ay* geçtikten sonra *20 gün* içinde;

a) Müflisin veya yakınlarının mütalâasını alarak deftere kaydettirilmiş olan alacakları tahkik eder (bz. İc. İf. K. m. 230). Tapuda yazılı alacaklar kaydettirilmiş olmasa bile işleyen faizi ile birlikte kabul olunur. İşleyen faiz en son ödenen faiz taksitinden iflâs tarihine kadar biriken faizdir.

b) İcra ve İflâs Kanununun 206 ncı maddesine göre alacakların sıralarını gösteren bir *sıra cetveli* tanzim eder (bz. İc. İf. K. m. 232).

Sıra cetveline kabul edilmeyen alacakların ret sebepleri gösterilir. Sıra cetveline geçirilen alacaklara asılsız olduğu iddiasıyla iflâsa kadar veren mahkemede dâva açılarak itiraz olunabilir. Kabul olunan alacakların cetveldeki sıralarına itiraz ediliyorsa bu itirazlar da şikâyet yolunda tetkik merciine arz olunur.

İtirazın müddeti, ilgililerce ayrıca tebligat yapılmamışsa iflâs idaresinin tanzim ettiği cetveli iflâs dairesine tevdiinin ilânından itibaren *7 gündür*.

Sıra cetveline geçirilen alacakların asılsız olduğu iflâsa karar veren mahkemede tetkik olunur. Kabul olunan alacakların sıralarına karşı itiraz, şikâyet yolunda tetkik merciine arz olunur.

Alacağının haksız olarak ret veya tenzil edildiğine itiraz eden alacaklı itiraz dâvasını masaya karşı açar; başkasının kabul edilen alacağına itiraz ediyorsa, o alacaklı aleyhine açar. Bu halde dâva kazanılırsa bu alacağa düşen hisse dâva masraflarile birlikte sıraya bakılmadan dâvacıya verilir. Dâvacı bu suretle kendi alacağını mümtazen tahsil ettikten sonra bir şey kalırsa masaya bırakılır.

İtiraz hakkı şahsî bir haktır. İflâs idaresinin sebepsiz kabul etmediği bir alacağın kabul edilmesinde kayde değer bir menfaati bulundukça müflisin de itirazı kabul olunur. İtiraz dâvasında seri usulü muhakeme tatbik olunur.

İflâs idaresi tanzim ettiği sıra cetvelini iflâs dairesine verir ve alacaklıları haberdar etmek için keyfiyeti ilân eder. Alacaklılarını tamamen veya kısmen reddettiği veya iddia ettikleri sıraya kabul etmediği alacaklılara ayrıca tebligat yapar (bz. İc. İf. K. m. 234). Her alacaklı ilân tarihinden itibaren *7 gün* içinde itiraz edebilir. Kanunen ayrıca tebligat yapılması gereken alacaklılar tebligat yapmayan veya geç tebligat yapan iflâs idaresini müddeti içerisinde itiraz edememeleri

yüzünden maruz kaldıkları zararlarla mesul tutabilirler. Bu halde iflâs idaresi tebligat yapmamış olduğu halde alacaklının cetvel münderecatını bildiğini ispat edebilirse mesuliyetten kurtulur.

İcra ve İflâs Kanununun 5 inci maddesile 8 inci maddesinin 1, 2 nci fıkraları ve 9, 11 ve 16 ncı maddeleri iflâs idaresi hakkında da uygulanır (bz. İc. İf. K. m. 227).

İflâsın ilânından 1 ay içinde deftere kaydettirilmeyen alacaklar iflâsın kapanmasına kadar kaydettirilebilir. Alacağını vaktinde kaydettirmeyen alacaklının mazeretine bakılmaz; geç kalmadan ileri gelen kaydiye, pul, ilân vesair masraflar alınmak şartile vaktinde kaydettirmediği alacağı mazereti ve kusuru aranmadan kabul olunur; fakat müracaattan evvel kararlaştırılmış olan paylaşmaya iştirak ettirilmez. İsviçre Federal Mahkemesine göre, bu halde diğer alacaklılar aleyhine hisselerinden fazla aldıkları pay için haksız iktisap veya istirdat dâvası açılmaz.

Masaya kaydolunan alacakların müsavaten ödenmesi adâlet icabındandır. Fakat, kanun bazı vasıflarını nazara aldığı alacaklar arasında sıra kabul etmiştir¹² (bz. İc. İf. K. m. 206). Her alacaklı sırasından diğer bazı alacaklılar lehine değil, ancak tekmil alacaklılar menfaatine vazgeçebilir (bz. Med. K. m. 220). Vaz geçme zımnî de olabilir.

Aynı sıradaki alacaklılar müsavi hakkı haizdirler; alacakları tamamen ödenemiyorsa aralarında nisbî paylaşma yapılır. Evvelki sıradakiler alacaklarını tamamen almadan, sonra gelen sıradakiler bir şey alamazlar.

Rehinli alacaklılar rüçhan hakları olduğundan, alacaklarını rehin bedelinden tercihen alırlar. Rehin bedelinden masanın umumî masrafları değil, yalnız rehinin muhafaza, paraya çevirme masrafları (bz. İc. İf. K. m. 248) ve gümrük resmi, akar vergisi gibi mala müteallik vergiler çıkarılır¹³ (bz. İc. İf. K. m. 206).

Rehinli alacağın faiz ve teferrüatı da imtiyazlıdır (Med. K. m. 790).

İlân tarihinden 1 ay içerisinde mazereti olmadan rehni iflâs dairesine bildirmeyen alacaklıların rüçhan hakkı düşer (bz. İc. İf. K. m. 219 fıkra 4). Alacaklı mazereti olsa bile rehin hakkını nihayet paylaştırmaya kadar bildirebilir.

12) Ticaret Kanununun istisnai hükümleri mahfuzdur. Bz. Tic. K. m. 915, 975, 1309.

13) Gelir vergisi, tasdik harcı gibi mükellefin şahsına ve muamelesine müce-
allik umumî mahiyette vergiler rehlinli alacağın ödenmesinden sonra tahsil edilir ve
besinci sırada imtiyazlıdır.

Bir alacak birden ziyade rehinle temin edilmişse, alacağın tamamı herhangi bir rehin bedeli ile ödenemez, her rehin kıymetine göre alacağın bir kısmını temin eder (bz. İc. İf. K. m. 206 fıkra 2). Bu hükümlerle ikinci derece rehin alacakları da temin edilmiştir.

İflâs idaresi alacakları sıralarına resen kaydeder. Alacağı sırasına kaydolunmayan alacaklı tetkik merciine şikâyet edebilir.

Alacaklar arasında altı sıra kabul edilmiştir (İc. İf. K. m. 206) :

Birinci Sıra :

A. Ücretler : a) İflâsın açılmasından evvelki sene içerisinde işleyen hizmetçi ücretleri; b) Evvelki altı ay içerisinde işleyen memur ve müstahdem ücretleri; c) Evvelki altı ay içerisinde işleyen gündelik veya parça üzerine işçi ücretleri¹⁴.

B. Cenaze Masrafları;

C. İlâma müstenit ve paylaştırmaya kadar işleyecek karı koca ve çocuk nafakaları¹⁵.

İkinci Sıra :

A. Veli ve vasilerin velâyet ve vesayet sebeble kabul ettikleri mallardan doğan alacaklar; ancak bu alacaklar, veli ve vasi velâyet ve vesayetin devamı sırasında veya bitmesini takip eden sene içerisinde iflâs ederse imtiyazlıdır.

Dâva ve takip müddeti kanunî müddete mahsup edilmez. Meselâ, 1.9.1948 tarihinde vesayet bitmiş ve vasi 1.9.1949 tarihinden sonra iflâs etmişse kasırın alacağı imtiyazlı değildir; vasi 1.9.1948 tarihinde iflâs etmişse kasırın dâvası ne kadar uzarsa uzasın alacağı imtiyazlıdır.

B. Sulh ve asliye hâkimlerinin vesayet uzvu sıfatile mesuliyetlerinden doğan alacaklar.

14) Ödünce çevrilen ücretler imtiyazını kaybeder. Kanun inkâr edilen ücretlerin dâva ve takibinde geçen müddetleri haric tutmadığından, meselâ hizmetçi ücreti, dâvalı dâva veya takibinden bir sene sonra iflâs ettiğinde mümtaz değildir.

15) İsviçre Kanununda olmayan bu hüküm kritik konudur. İflâs idaresi müflisi emri altında bulunduruyorsa esasen ona münasip bir muavenette bulunmaktadır; emri altında bulundurmuyorsa müflis masaya girmeyen serbest kazancını istiflâk edebilir; bu halde masadan, dolayısıyla alacaklıların cebinden müflise nafaka ödemek onu serbest mesalye teşvik etmez, bilâkis ataletle sevkeder.

Bizce, bu hükmü müflisin ölümü veya çalışmaması halinde tatbik etmelidir.

Anayasaya göre, hâkimlerin kanuni vazifelerinden başka bir iş veya ticaretle meşgul olmaları memnudur (bz. madde 57). Fakat, Ticaret Kanunu bu memnuiyete rağmen ticaretle meşgul olan hâkimlerin iflâsını emretmiştir (bz. madde 8). Bu madde iflâsı tüccar sıfatına tâbi tutmayan istisnâî bir hükümdür¹⁶.

C. Amele sandıklarının patronlardaki alacakları. Bu alacaklara imtiyaz tanınabilmek için ekser sandık sermayesi ameleğe ait olmak ve sandık patrona tâbi olmayıp müstakil idare olunmak lâzımdır.

Üçüncü Sıra :

A. İflâsın açılmasından evvelki sene içerisinde ruhsatnameli doktor, eczacı ve ebelerin alacakları.

B. Borçlu ile ailesi efradının tedavi ve bakım masrafları.

Aile terimi müflis ile birlikte yaşayan ve geçimlerini birleştirmiş olan yakın hısımlara ve lüzumlu ev hizmeti yapan hizmetçilere de şamildir¹⁷. Ord. Prof. M. R. Belgesay'a göre, tedavi ve bakım masraflarına hastabakıcı, bakkal, kasap vesair kimselerin alacakları da dahildir. Bz. İflâs No. 111.

Dördüncü Sıra :

Mal birliği ve mal ayrılığı ile evlenen karının idaresini kocasına terk ettiği ve kocasının iflâsı halinde mevcut olmayan şahsî mallarından doğan alacağının yarısı.

Karı aynen mevcut olan şahsî mallarını tamamen alabilir. Ölüm, boşanma gibi sebeplerle evlenme zeval bulursa karının imtiyaz hakkı kalmaz. Çünkü, kanun ikinci sırada olduğu gibi imtiyazın devamı için bir müddet koymamıştır.

Alacağa bağlı olan imtiyaz hakkı karının vârislerine intikal eder.

16) Ord. Prof. M. R. Belgesay'ın görüşü için bakınız : İflâs, shf. 58; kritik mülâhazalarımız ve Yargıtay kararı için bakınız: *İflâs Yolunda Takip Müeyyide Olur Mu ?* makalemiz, İleri Hukuk Dergisi, Şubat 1946.

17) İsviçre Kanununda *Hausgenossen* terimi kullanılmıştır. Bz. madde 219. Bu terim aynı evde birlikte yaşayanlar mânasına gelmektedir. İsviçre Medenî Kanunu 331 inci maddesinde *Personen, die in gemeinsamen Haushalt — les personnes vivant en ménage commun* ifadesiyle aile mefhumuna kabul ettiğimiz geniş mânayı vermiştir.

Beşinci Sıra :

Devletin umumî mahiyette vergi alacakları¹⁸. Kanun, muayyen bir müddet koymadığından, zaman aşımına uğramamış tekmil vergi alacakları üzerinde imtiyaz iddia edilebilir. Fakat, imtiyaz senelik varidat bütçesinin teminatı olduğundan, Alman Kanununda olduğu gibi iflâsın açılmasından geriye doğru ancak bir yıllık vergi alacaklarına imtiyaz tanınmalıdır. Devlet geçmiş senelerin tekmil vergi alacakları için imtiyaz iddia ederse borçlunun mevcudunu tüketerek diğer alacaklıları son derecede mutazarrır edebilir.

Altıncı Sıra :

İmtiyazlı olmayan tekmil alacaklar altıncı sırayı teşkil eder.

İflâs idaresi masaya ait malları açık arttırma veya ikinci alacaklılar toplantısı karar verirse pazarlıkla satar. Rehinler pazarlıkla satılabilmek için rehin alacaklılarının da muvafakatleri lâzımdır (bz. İc. İf. K. m. 241).

Açık arttırma ile satışlarda arttırmanın yeri, günü, saati ilân edilir. İlânda satış şartlarının iflâs dairesinde hangi günden itibaren görülebileceği de gösterilir. Gayrimenkul satılacaksa satış günü ilândan en az 1 ay sonra tespit olunur. İpotek alacaklısına tahmin edilen bedel ile birlikte ilânın bir nüshası ayrıca tebliğ edilir (bz. İc. İf. K. m. 242).

Arttırma ve ihale işlerinde 115, 116, ve 129 uncu maddeler tatbik olunur. Aile yurtları hakkında Medenî Kanun hükümleri mahfuzdur (bz. İc. İf. K. m. 246).

İflâs idaresi satılan malların bedelini tahsil ettikten ve alacakların sıra cetveli kat'ileştikten sonra alacaklıların pay cetvelini tanzim eder, masrafları çıkarır. Masraflar müflisin mevcudundan fazla ise idare memurları avans olarak aldıkları ve mevcudun karşılamadığı masraflardan mesul değildir (bz. Borçl. K. m. 61).

İflâs idaresi pay cetveli ve son hesabı iflâs dairesine tevdi eder. Bu suretle iflâs dairesine tevdi olunan pay cetveli ve son hesap iflâs daire-

18) İsviçre Kanunu, Türk, Alman ve Fransız Kanunlarının aksine devletin vergi alacaklarına imtiyaz tanımamıştır. İsviçre kanton hukukunda devletin Âmme hukuku alacakları da haciz yolunda İcra ve İflâs Kanununun umumî hükümlerine göre takip olunduğundan, İsviçre Kanununun imtiyaz tanımaması kabul ettiği umumî prensibe uygundur.

sinde 10 gün kalır. İflâs idaresi keyfiyeti ve payının mikdarını her alacaklıya ayrıca tebliğ eder (bz. İc. İf. K. m. 249).

Her alacaklı lüzumsuz masraflardan şikâyet edebilir. Şikâyetler halledildikten ve 10 gün geçtikten sonra iflâs idaresi paraları dağıtmaya başlar; alacaklıların ellerindeki senetler müflise iade olunur. Taliki şarta ve muayyen olmayan vadeye bağlı alacaklar için ayrılan paylar bankaya, banka bulunmayan yerlerde mahkeme veya icra sandıklarına yatırılır.

İflâs idaresi paraları dağıtırken alacağını tamamen alamayan alacaklılara ödenememiş mikdar için aciz vesikası verir. Alacaklının elinde senet varsa ayrıca aciz vesikası verilmez. Ödenen mikdar üzerine şerh verilen senet aciz vesikası hükmündedir.

Aciz vesikasına bağlanan bakiyye alacak borçluya karşı zaman aşımına uğramaz ve bu alacak hakkında faiz yürümez. Aciz vesikası alan alacaklılar iptal dâvası da açabilirler¹⁹ (bz. İc. İf. K. m. 143, 251).

Kabul halinde, vesika imzası ikrar edilmiş veya noterlikçe tastik olunmuş senet mahiyetinde addolunur. Alacaklı iflâs kapandıktan sonra müflisi bu vesikaya müsteniden takip ederse, müflisin borcu olmadığına dair itirazı dinlenmez, reddedilir. Bilâkis aciz vesikası müflisin reddettiği bir alacak için verilmiş olup da müflis iflâs kapandıktan sonra bu vesikaya müsteniden takip olunursa itirazı kabul olunur. Bu takdirde itirazı refettirmek için alacaklının mahkemeye müracaatı gerekir.

İflâs idaresi paraları paylaştırdıktan sonra iflâsa hükmeden mahkemeye son raporunu verir. Bu raporda müflisin mevcudu, paraya çevrilen mal ve alacakları, garame hisseleri ve bu hisselerin hangi alacaklılara dağıtıldığı, masanın masrafları, iflâsın hile veya taksiratla vukua gelip gelmediği gösterilir. Mahkeme bu rapor üzerine ve gerekiyorsa alacaklıları dinledikten sonra ilânla tayin edeceği celsede tasfiyenin usulü dairesinde yapıldığına kanaat hasıl ederse kapanma kararı verir. Bu karar iflâs dairesi tarafındân ilân edilir.

Mahkeme tasfiyede yolsuzluklar görürse, meselâ bir alacaklıya tevziat yapılmamış, iflâs idare memuru kendi hesabına mal satın almış veya kendisine yüksek ücretler takdir etmişse iflâsın kapanmasını geciktirerek keyfiyetten derhal tetkik merciini haberdar eder. Tetkik mercii bu ihbar üzerine icra ve iflâs işlerinin en yetkili makamı olmak itibarile yolsuzlukları düzelttirir; kusuru sabit görülen iflâs idare memurlarına inzibatî ceza veremezse de hareketleri Türk Ceza Kanununa göre suç

19) Bz. Necmeddin M. Berkin, Die Paulianische Anfechtungsklage, Freiburg Üniversitesi Yayınları 1949.

teşkil ediyorsa cezaî takibatta bulunmak için Cumhuriyet Savcısını suçtan haberdar eder.

İflâs kapandıktan sonra tasfiyeden hariç kalmış bir mal bulunduğu haber alınırsa iflâs memuru o mala vaziyet ederek satar ve bedelini alacağını tamamen alamamış olan alacaklılara sıralarına göre dağıtır. Şüpheli bir alacak varsa iflâs memuru ilân veya mektupla keyfiyetten alacaklıları haberdar eder. Alacaklılar şüpheli alacakları takibe istekli olan alacaklıya devredebilirler (bz. İc. İf. K. m. 245, 255).

Müflis aciz vesikasında yazılı alacağı kabul etmiş olsa bile (bz. No. 65) yeni mal iktisab etmedikçe takip olunamaz. Takip olunan müflis yeni mal iktisab etmediğini ileri sürerek takibe itiraz edebilir. Müflisin yeni mal iktisab edip etmediğinin takdiri mahkemeye aittir. Mahkeme ihtilâf halinde seri usulü muhakeme ile kararını verir (bz. No. 44) (bz. İc. İf. K. m. 251). Müflisin yeni mal iktisabının ispatı külfeti alacaklıya, yeni borçlarını ispat külfeti de müflise düşer. Müflis yeni borçlarını ispat edemediği halde alacaklı müflisin yeni mevcudunu ispat edebilirse mal iktisabı sabit olur.

Yeni mal iktisabının ispatında husumet müflise teveccüh ederse de her alâkadar, meselâ müflisin yeni alacaklıları takibe itiraz edebilirler.

Müflisin yeni mal iktisabı uhdesine haczi kabil mal intikâli etmesi demek değildir. Çünkü, kanun mal iktisabından çıkan ihtilâfların hallinde tetkik merciini değil, mahkemeyi yetkilendirmiştir.

Mal iktisabından maksat, müflisin iflâstan sonraki borçlarından fazla mevcudu olmasıdır. Meselâ, müflis, lehine yapılan teberrüler, iktisab ettiği miras hisseleri, piyango kazançları gibi karşılıksız iktisapları sebebiyle tamamen ödenememiş olan eski borçları için takip olunabilir. Müflis çalışarak iktisap ettiği mallar sebebiyle takip olunamaz.

Yeniden takip olunabilen müflis ikinci defa iflâs ettirilebilir; yalnız kapatılmış olan iflâs tekrar açılmaz.

Müflisin yeni alacaklıları iflâstan evvelki alacaklılarına nazaran alacaklarını tercihen alırlar. Bu usulün kabul edilmemesi müflisin iflâstan sonra kredi bulmasına imkân bırakmayarak onun iş ve çalışma hayatını öldürebilir. Bu noktadan İsviçre Federal Mahkemesi eski alacaklıların iflâstan sonra mal iktisabı yoksa müflisin evvelce tasfiyeden hariç kalmış mallarının haczini isteyemeyeceklerini kabul etmiştir²⁰.

İflâs dairesi masaya ait hiçbir mal bulamazsa tasfiyenin tatiline karar verir ve keyfiyeti ilân eder. Bu ilânda isteyen alacaklının 30 gün içerisinde masraflarını peşin vererek tasfiye muamelelerinin devamını

20) Journal des Tribunaux 11.9.1940; M. R. Belgesay, İflâs, shf. 82.

isteyebileceği, aksi halde iflâsın kapatılacağı yazılır (bz. İc. İf. K. m. 217). Tasfiye isteyen alacaklı ancak talebinden sonraki masrafları avans eder, evvelki masraflar iflâs takibi yapmış olan alacaklıya aittir.

Müflisin bazı malları tasfiyenin tatilinden sonra bulunur veya müflisin yeni mal iktisab ettiği anlaşılırsa tatil kararı kaldırılarak derhal tasfiyeye başlanır. Tasfiye tatil edilince alacaklar tahkik edilemeyeceğinden, hiçbir alacaklıya aciz vesikası verilmez. Bu itibarla iflâs masasını kayıt tarihinde kesilmiş olan zamanaşımı süresi yürür (bz. Borçl. K. m. 133 fıkra 2).

Borçlu bütün alacaklıların taleplerini geri aldıklarına veya alacaklıların ödendiğine dair vesika gösterirse veya aktolunan konkordato tastik edilirse mahkeme iflâsın kaldırılmasına ve serbestçe tasarrufu için mallarının borçluya iadesine karar verir (bz. İc. İf. K. m. 182).

İflâs kapanıncaya kadar kaldırılabilir, fakat ilândan 1 ay geçmeden kaldırılmaz. Çünkü, alacaklar bu müddet içinde kaydettirilebileceğinden bu müddet geçmeden tekmil alacaklılar belli değildir²¹.

Borçlunun konkordato teklifi hakkında ancak ikinci alacaklılar toplantısı karar verebileceğinden (bz. No. 59), borçlu konkordato teklif etmişse ikinci alacaklılar toplanmadan iflâs kaldırılmaz.

İflâs kaldırılınca iflâsın husule gelmiş olan bütün hukukî neticeleri ortadan kalkar, mevcut malları müflise iade edilir, müflis tasarruf ehliyetini yeniden kazanır, faizler işlemeye ve alacakların zamanaşımı

21) Değerli Hocamız M. R. Belgesay'a göre, «ilân müddetinde hiçbir alacaklı müracaat etmemişse iflâs kendiliğinden kalkar». Bz. No. 54.

Bizce hiçbir alacaklının müracaat etmemesi halinde iflâsın kaldırılması kanun icabından olmakla beraber kanun her türlü suiistimalleri önlemek için iflâsın mahkeme kararıyla kaldırılacağını emretmiştir. İflâs kaldırılınca bütün hukukî neticelerle ortadan kalktığından, bir iflâs kararıyla husule gelen hukukî neticeler iflâs kararı diğer bir kararla bertaraf edilmeden kendiliğinden sukut etmez. Diğer taraftan iflâsın kendiliğinden kalkması 236 ncı maddenin ruhuna ve dolayısıyla geç kalan alacaklıların menfaatlerine de aykırıdır. Gerçekten, bu maddeye göre ilân müddetini geçiren her alacaklı iflâsın kaldırıldığına karar verilinceye kadar müracaat edebilecektir. Bu noktadan iflâsın hemen kalkması çarelerini arayarak borçluyu takipten kurtarmak iflâsın gayeleriyle telif edilemez. İflâsı krediyi hukuken koruyan bir müessese haline getirebilmek için iflâs alacaklılarının meşru menfaatleri ihmal olunmamalıdır. Kısaca, kanaatimizce ilân müddeti içerisinde hiçbir alacaklı müracaat etmediğinde konkordatonun tastiki halinde olduğu gibi 309 uncu maddenin son fıkrası kıyasen tatbik olunarak iflâs memuru iflâsa hükmeden mahkmeden iflâsın kaldırılmasını resen istemelidir.

süreleri yürümeye başlar, duran dâvalara devam olunur. İflâs aktolunan konkordatonun tastiki sebebiyle kaldırılmışsa dâvaların yeniden ikamesi gerekir Çünkü, konkordatonun tastikile açılmış olan dâvalar sukut eder.

İflâsın kaldırılması alacaklıların geri aldıkları talep haklarını düşürmez. Talebin geri alınması alacaktan feragati tazammun etmez²².

İflâsı kaldıran veya iflâsın kaldırılması talebini reddeden mahkeme kararı umumî hükümlere göre temyiz olunabilir. Fakat, tatbikatta bu kararların temyiz edildiği hemen hiç görülmemektedir. Gerçekten, alacaklılar geri aldıkları taleplerini ve borcun ödendiğine dair vesikalarını tekrar geri alamayacaklarından, iflâsın kaldırılmasına dair kararın bozdurulmasını isteyemeyeceklerdir. Olsa olsa hata, hile, cebir sebebiyle taleplerini geri aldıklarını veya vesikayı imzaladıklarını iddia edeceklerdir. Bu gibi hallerde ise iflâsın kaldırılması kararı yüksek mahkemeye müracaata lüzum kalmadan mahkemece doğrudan doğruya iptal edilecektir. Konkordatonun tastiki halinde ise tastik kararı aleyhine temyize müracaat olunabilir²³.

Necmeddin M. Berkin

22) Sabri Şakir Ansay, İflâs, shf. 85. (1942).

23) Sabri Şakir Ansay, s. g. e., shf. 86.